

5. Керівні настанови «Управління діловими відносинами із політично значущими особами». Київ, 2021. 141 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/uKerivninastanovy%20new.pdf>.

6. Рекомендації FATF міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення: відп. до рішення Пленарного засідання FATF від лютого 2012 року. URL: https://fiu.gov.ua/202023_FINAL_.pdf.

7. Про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму: Директива (ЄС) 2015/849 Європейського парламенту і Ради (ЄС) від 20.05.2015. Офіційний вісник Європейського Союзу. 05.06.2015. L 141/73. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/20ukr.pdf>.

Товкун Людмила Вікторівна
кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Наукова робота присвячена дослідженню правових особливостей функціонування ринку страхування в Україні. Автор, проаналізувавши чинне законодавство, зазначає, що ринок страхування є важливим елементом фінансової системи. Його розвиток залежить від економічної стабільності держави та політичних змін, які відбуваються як у самій державі так і у світі.

Ключові слова: ринок страхування, страховий продукт, небанківські фінансові послуги, цифровізація, активи страховиків.

Важливим елементом фінансової системи України є ринок страхування. Його розвиток залежить від економічної стабільності держави та політичних змін. Він тісно пов'язаний з ринком цінних паперів, банківським ринком та державними фінансами. Незважаючи на зростання основних показників діяльності страхових компаній України, варто підкреслити, що стан розвитку національного ринку страхування у порівнянні з високорозвиненими країнами світу досить низький. Це пов'язано, насамперед, з введенням воєнного стану в Україні, недовірою населення

до страхових компаній, низьким рівнем платоспроможного попиту на страхові продукти, низьким рівнем страхової та фінансової грамотності населення та ін.

Для впровадження нововведень на ринку страхування, які б дозволяли його учасникам повноцінно здійснювати свою діяльність, необхідно було ввести зміни у застаріле законодавство. З липня 2020 року регулятором ринку страхування став Національний банк України (надалі – НБУ), який ініціював прийняття нового Закону «Про страхування» (надалі – Закон № 1909) [1]. Цей закон був прийнятий Верховною Радою України 18 листопада 2021 року, набрав чинності 19 грудня 2021 року та був введений в дію 1 січня 2024 року. Завдяки цьому закону регулювання страхування стало більш детальним, а саме: відбувся перехід до ризик-орієнтованого управління діяльністю страхових компаній, що є ключовий трендом у розвитку сучасної фінансової системи; змінились вимоги до ліцензування страховиків, оцінки їх платоспроможності та ліквідності тощо. Цьому сприяло запровадження нових прогресивних підходів до регулювання та нагляду на ринку страхування в яких були враховані положення директив ЄС, світові практики регулювання та нагляду за ринком страхування та перестраховання, а також особливості ринку страхування в Україні. З 1 січня 2024 року також було введено в дію більшість положень Законів України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (далі – Закон № 1953) [2] і «Про кредитні спілки» [3]. Відповідно до Закону № 1953 страхування було віднесено до одного із видів фінансових послуг. Також цими законами було змінено регулювання ринку небанківських фінансових послуг відповідно до норм Європейського Союзу для підвищення його стійкості.

Не дивлячись на воєнний стан в Україні ринок страхування продовжує працювати. Так, у 2023 році з'явилися нові страхові продукти, серед яких, обов'язкове міжнародне автоцивільне страхування відповідальності за кордоном – «Зелена карта» за якою страхова компанія покриває шкоду через ДТП за кордоном. Сюди входить компенсація ушкоджень транспортного засобу та лікування постраждалих. Оскільки нагальними запитами від клієнтів стосовно нових продуктів були запити щодо покриття впливів військових ризиків, були створені декілька страхових продуктів серед яких, продукт страхування життя від воєнних ризиків – «Бронезахист», яким покриваються пасивні військові ризики (їх вплив на цивільних громадян, які не беруть участь у бойових діях, з обмеженням територій покриття). Також був впроваджений КАСКО «Залізний

купол». Цей страховий продукт захищає автомобілі від воєнних ризиків (як ушкодження, так і повне знищення), що є великою конкурентною перевагою на ринку страхування. В пілотному режимі почало працювати страхування майна (нерухомості) від деяких ризиків, пов'язаних з падіннями ракет, дронів, уламків (з обмеженням територій і тільки з погодженням андеррайтерів) та ін.

Для сучасного ринку страхування важливим чинником, що дозволяє суттєво змінити характер діяльності страхових компаній є цифровізація. Основними її напрямками є: застосування нових технологій виробництва (наприклад, телемедицина); розробка цифрових бізнес-моделей та персоналізованих страхових продуктів (клієнти віддають перевагу персоналізованим страховим продуктам замість універсальних); автоматизація процесів і штучний інтелект (простота та комфортність купівлі страхового продукту в режимі он-лайн); інтеграція блокчейн технологій (дозволить запобігти неправомірному укладанню договорів страхування, неправомірним виплатам) та ін. Прикладом поєднання автоматизації процесів і штучного інтелекту на ринку страхування є застосування віртуальних помічників – чат-ботів. Так, ПриватБанк, співпрацюючи з 10 кращими страховими компаніями України та пропонуючи різні страхові продукти від автоцивільного страхування та КАСКО до покриття медичних витрат і фінансових ризиків під час подорожей, у листопаді 2023 року першим в Україні створив повну екосистему страхування у банківському застосунку «Мої страховки». З його допомогою при оформленні страховки клієнт бачить детальні пояснення до кожного кроку та може керувати страховим договором онлайн: дивитися його статус та історію оплат, змінити платіжну картку для оплати або навіть дату оплати, вибрати інший пакет або розірвати договір, якщо потреби у страхуванні більше немає [4].

Проте є ряд факторів, які стримують розвиток цифровізації страхового ринку. До них можна віднести: високу вартість відповідних технологічних оновлень; низький споживчий попит на програми страхування, які передбачають використання сучасних комп'ютерних технологій; необхідність подальшої адаптації інноваційних технологій до відповідних страхових продуктів; високий рівень страхового шахрайства та інше.

Відповідно до Закону № 1909 серед новел, що безпосередньо пов'язані з трансформацією ринку страхування є:

1) перехід до повністю прозорих структур власності страховиків та фінансової спроможності їхніх власників. Для цього НБУ здійснює

з 2021 року посилений моніторинг прозорості структур власності страховиків. Такий моніторинг та вжиття наглядових заходів щодо страховиків відповідає положенням Меморандуму МВФ про економічну та фінансову політику в рамках програми розширення фінансування (EFF) для України від 24 березня 2023 року;

2) посилення зі сторони НБУ вимог до активів страховиків. Так, з початку II півріччя 2023 року НБУ перестав при оцінці платоспроможності страховиків визнавати землю прийнятним активом. Для забезпечення належного розкриття інформації про діяльність відповідно до міжнародних стандартів звітності та пруденційних вимог, а також найкращих світових практик з урахуванням директив ЄС, страховики повинні детальніше розкривати інформацію про оцінку: активів, зобов'язань, власного капіталу; дохідності/збитковості діяльності; грошових потоків; фінансового стану, платоспроможності, показників збитковості та ін.;

3) перехід страховиків на новий стандарт обліку страхових контрактів – IFRS 17 (МСФЗ 17 – «Страхові контракти»). Мета цього стандарту полягає в забезпеченні надання суб'єктом господарювання доречної інформації, що достовірно представляє такі контракти. Ця інформація надає користувачам фінансової звітності підстави для оцінки впливу страхових контрактів на фінансовий стан суб'єкта господарювання, його фінансові результати діяльності і грошові потоки [5]. Зазначений стандарт повинен забезпечити більш якісне відображення страховиками результатів своєї діяльності у фінансовій звітності.

Потрібно зазначити, що нові правила та вимоги до звітування у повній мірі упроваджуватимуться не раніше припинення або скасування воєнного стану в Україні.

У підсумку можна зазначити, що застосування нової моделі регулювання та нагляду за ринком страхування повинно сприяти підвищенню рівня капіталізації, ліквідності та стійкості страхових компаній, посиленню конкуренції на ринку страхових послуг, забезпеченню високих стандартів захисту прав споживачів страхових послуг та власників полісів, а також прозорості функціонування ринку страхування та підвищення його привабливості для інвесторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 №1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 №1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

3. Про кредитні спілки: Закон України від 14.07.2023 № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>

4. Страхування – ПриватБанк – банк для тих, хто йде вперед. URL: <https://privatbank.ua/strahovaniye/>.

5. МСФЗ 17 «Страхові контракти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS17%20ukr_AH.pdf.

Котенко Артем Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДІЯ СІТІ: ПОДАТКОВИЙ РЕЖИМ ЧИ СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ОПОДАТКУВАННЯ

Анотація. Наукова робота присвячена дослідженню питання належності правового режиму Дія Сіті до податкового режиму чи спеціального податкового режиму. Для досягнення поставленої мети автор досліджує приписи чинного законодавства, зокрема Податкового кодексу України, законів України, а також пояснювальних записок до відповідних проектів до законів України тощо. Науковець звертає увагу саме на правову природу правового режиму Дія Сіті, яку закладав законодавець. Автором констатовано, що правовий режим Дія Сіті є саме спеціальним податковим режимом, а не просто встановленими особливостями оподаткування певних платників податків.

Ключові слова: спеціальний податковий режим, режим оподаткування, Дія Сіті, платник податку на особливих умовах, резидент Дія Сіті.

Реалізації положень Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [1] у частині оподаткування у рамках правового режиму Дія Сіті вимагала внесення змін до ПК України. Було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [2], яким положення ПК України були доповнені положеннями, що визначають порядок оподаткування у рамках правового режиму Дія Сіті.

Підп. 14.1.282¹ п. 14.1 ст. 14 ПК України передбачено, що резидент Дія Сіті це платник податку, який сплачує податок на прибуток підприємств на особливих умовах (далі – резидент Дія Сіті – платник податку